

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HÂKİMLER VE SAVCILAR İÇİN MESLEK İÇİ EĞİTİM SETİ

Eğiticiler için Yöntem El Kitabı

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION

EUROPEAN UNION – COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

İÇİNDEKİLER

2	GENEL ÇERÇEVE
2	1. Giriş
3	2. İfade Özgürlüğünün Korunmasında Yargının Rolü ve Yargı Mensuplarına Yönelik Eğitimin Buna Katkısı
5	3. Eğitimin Amacı, Hedefleri ve Öğrenme Çıktıları
5	3.1 Amaç
5	3.2 Öğrenme hedefleri
5	3.3 Öğrenme çıktıları
6	4. Hedef Grup (Katılımcılar)
6	5. Eğitimcilerde Aranılan Nitelikler
6	5.1 İş tecrübesi
6	5.2 Konu bakımından uzmanlık
7	6. Eğitim Materyalleri
7	7. Eğitimin Değerlendirilmesi
8	8. Eğitim İçin Planlanan Süre ve Yer

12 YÖNTEM: EL KİTABI NASIL KULLANILIR VE MODÜLLER NASIL UYGULANIR?

12	1. Giriş	17	3. Bazı İnteraktif Teknik ve Yöntemler
12	2. Eğitimciler Yönelik Pratik Öneriler	18	3.1 Küçük grup tartışması
12	2.1 Eğitim faaliyeti öncesi yapılması önerilen hazırlıklar	19	3.2 Büyük grup tartışması
13	2.2 Konferans anlatımı yerine etkileşimli yöntemleri tercih edin	20	3.3 Beyin fırtınası
13	2.3 Hukuk teorisini nasıl sunmak gerekir?	20	3.4 Konuşma halkası
13	2.4 Dikkat çekin – tanışma ve ısınma alıştırmaları	22	3.5 Görüş geliştirme
14	2.5 Motivasyon	23	3.6 Kaynak kişi
14	2.6 Değişiklik ve iyileştirme	24	3.7 Ömek olay çalışması
14	2.7 Sınıf yönetme becerileri	25	3.8 Canlandırma veya eğitim mahkemesi
15	2.8 Güç durumlarla / zor katılımcılarla baş çıkarmak		
16	2.9 On-line araçlar		

MODÜLLERE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMA –

1. Modüler Eğitim
2. Eğitimciler Yönelik Yönlendirmeler

GENEL ÇERÇEVE

1. GİRİŞ

Türkiye 1949 yılından beri Avrupa Konseyine (AK) üye olup 1999 yılından beri de Avrupa Birliği'ne tam üyelik için aday statüsündedir. Her iki kuruluş da insan haklarına dayalı ortak demokratik prensiplere ve hukukun üstünlüğüne büyük önem atfetmektedir.

Uluslararası ve Avrupa insan hakları hukukunun iç hukuk sistemleri üzerindeki etkisi II. Dünya Savaşı sonrasında hatırı sayılır bir gelişme kaydetmiş bulunmaktadır. Bu gelişme, bilhassa 1950 yılında Avrupa Konseyi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) kabul edilmesiyle ve ardından, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) geliştirdiği ve tüm Üye Devletler açısından bağlayıcılık taşıyan kapsamlı içtihatla sağlanmıştır. Sürekli olarak daha da ilerleme hedefiyle geliştirilmekte olan bu kurallar bütünü ve bununla bağlantılı yargı kararları, Devletlerin, kendi ulusal sistemleri içerisinde insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterilmesini ve bunların güvence altına alınmasını sağlamak bakımından en uygun yöntemleri bulmasını gerektirmektedir.

AİHM kararlarında devamlı olarak vurgulandığı üzere, ifade özgürlüğü yalnızca müstakil bir hak olmayıp başta AİHS olmak üzere, hem uluslararası ve bölgesel insan hakları belgeleri hem de Avrupa devletlerinin anayasaları tarafından korunmakta olan diğer insan haklarının da bir bileşenidir. Bu bağlamda ifade özgürlüğü, etkili siyasi demokrasi, insan haklarının tam anlamıyla korunması, hoşgörünün teşviki ve çeşitliliğe gösterilen saygı açısından da mihenk taşı konumundadır.

İfade özgürlüğünün korunması uygulamada ancak, bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından uygulamaya konan yeterli yasal düzenlemelerin varlığı hâlinde mümkündür. Bu yasal çerçevede, mahkemelerin farklı menfaatler arasında adil bir denge gözetmesi ve tüm hakların eşit sayılıp hiçbirisi arasında bir hiyerarşi bulunmamasını sağlaması gerekmektedir.

Bu el kitabı, ifade özgürlüğü hakkının (10. madde) korunması ile bağlantılı olarak Türk yargısının AİHS standartlarını uygulama kapasitesini arttırmak amacıyla hazırlanmış bulunmaktadır. Türk yargı sistemi içerisinde görev yapan ve meslek içi eğitim programlarına katılan hâkim ve savcılara ifade özgürlüğü konusunda seminer verecek olan eğitimcilere destek sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu eğitim materyali, hâkim ve savcılarının, ifade özgürlüğü konusunda AİHM tarafından geliştirilmiş olan standartları gereğince yorumlaması ve bunları Türkiye'deki ilgili mevzuat ve yüksek mahkemelerin içtihatlarıyla ilişkilendirmesi için gereken beceri ve yetkinliğe sahip olmasını sağlamak için eğitimcilere yardımcı olacak bir uygulama aracı biçiminde tasarlanmıştır.

2. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KORUNMASINDA YARGININ ROLÜ VE YARGI MENSUPLARINA YÖNELİK EĞİTİMİN BUNA KATKISI

Yeterli ve etkili uygulama olmadan ilgili yasal düzenlemelerin, bilhassa da insan haklarıyla ilgili olanların, içi boş vaatlere dönüşmesi yüksek olasılıklı bir durumdur. Hâkim ve savcılar, başta ifade özgürlüğü hakkı olmak üzere insan hakları ve temel özgürlüklerin hayata geçirilmesi bakımından kilit bir rol oynamaktadır. Bu nedenle hâkim ve savcılar sadece bireyleri üçüncü kişiler tarafından gelecek ifade özgürlüğü ihlallerine karşı korumak değil, aynı zamanda yargı erkini temsil ederken kendi eylemleri ile de bu hakkı ihlal etmekten kaçınmak durumundadır. Öte yandan, hâkim ve savcılar, vazife ve sorumluluklarına uygun bir şekilde kullandıkları müddetçe kendileri de ifade özgürlüğü hakkında yararlanabilir.

Yargı mensuplarının insan hakları konusunda eğitimi, çoğulcu demokrasinin, demokratik değerlerin ve hukukun üstünlüğünün teşviki bakımından bir araç işlevi görmektedir. Hâkim ve savcılar, önlerine gelen herhangi bir vakayı ele alırken hukuki bağlayıcılığa sahip tüm insan hakları belgelerini uygulamaya geçirmek bakımından yeterli beceri ve yetkinliğe sahip olmak sorumluluğu altındadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesinde belirtildiği üzere, TBMM tarafından onaylanan uluslararası anlaşmalar iç hukukun bir parçası olarak doğrudan uygulanabilir niteliktedir. AİHS gibi insan haklarını da konu alabilen bu uluslararası anlaşmalar ile iç hukuk arasında bir uyumsuzluk olması hâlinde, uluslararası anlaşma hükümleri üstün tutulacaktır. AİHS söz konusu olduğunda hâkim ve savcılar AİHM içtihadından da haberdar olmak durumundadır zira Strazburg Mahkemesi, Sözleşme'de yer alan hak ve özgürlüklerin kapsamını, bunların dinamik ve gitgide gelişmekte olan karakterini dikkate almak suretiyle mütemadiyen yoruma tabi tutmaktadır. Ulusal mahkemelerin takdir yetkisi, AİHM denetimi ile el birliği içerisinde yürütülmektedir. Üye Devletler arasında çok farklı uygulamaların söz konusu olduğu alanlarda ulusal mahkemeler daha geniş bir takdir yetkisinden yararlanabilmektedir. Ancak ifade özgürlüğünün korunması gibi, geniş bir ortak zemine sahip olan belirli insan hakları alanlarında takdir yetkisi neredeyse en alt seviyeye indirilmiştir. Sözleşme'nin bu kendine has özelliği, hâkim ve savcıların Strazburg Mahkemesi içtihadı konusunda eğitilmesini daha da önemli hâle getirmektedir.

AK ve Türkiye'nin üye olduğu diğer uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilen bir dizi belgede, hâkim ve savcılara yönelik eğitimin önemi vurgulanmıştır. "Yargının Bağımsızlığı" ile ilgili BM'nin kabul ettiği "Temel Prensipler"de yargıçların, gerekli hukuk eğitimini ve niteliklerini haiz, dürüst ve ehliyetli kişiler arasından seçileceği açık şekilde belirtilmektedir.¹ Bu prensip, AK tarafından, Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Tavsiye Kararı'nda daha da pekiştirilmiş olup hâkimlerin görevlerini etkin ve düzgün bir şekilde yerine getirmesi için gerekli her türlü eğitimden geçme sorumluluğu bulunduğu dile getirilmiştir.² Daha fazla ayrıntıya girmek gerekirse Üye Devletler Komitesinin Üniversite Eğitiminde ve Mesleki Eğitimde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne İlişkin Tavsiye Kararı'nda, mesleki eğitimin, ulusal mah-

¹ 1985 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler (BM) Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri'ne şu adresten erişilebilir: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>

² Avrupa Konseyinin "hâkimler: bağımsızlık, etkinlik ve sorumluluklar" hakkındaki CM/Rec(2010)12 sayılı Tavsiye Kararı'na şu adresten erişilebilir: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1707137>

³ Avrupa Konseyinin Üniversite Eğitiminde ve Mesleki Eğitimde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne İlişkin (2004)4 sayılı Tavsiye Kararı'na şu adresten erişilebilir: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Documents/CMRec_en.asp

kemelerin yargı kararlarında benimsenen gerekçelere Avrupa insan hakları standartlarının ve AİHM içtihadının daha etkin bir şekilde dâhil edilmesine olanak sağlaması gerektiği dile getirilmiştir.³ Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, yukarıda bahsi geçen belgeleri dikkate alarak söz konusu eğitimin aynı zamanda, AİHS şartları uyarınca yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı için bir güvence olduğunu vurgulamıştır.

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi tarafından kabul edilen Görüş,⁴ yargı mensuplarına yönelik eğitim programlarının nasıl hazırlanması ve uygulanması gerektiği ile ilgili birtakım şartlar belirlemektedir. Bunlar arasında aşağıdaki hususlar yer almaktadır:

- Eğitim programlarının kalitesini denetlemekten sorumlu merci, Yürütme ve Yasamadan bağımsız olmalıdır.
- Meslek öncesi ve meslek içi eğitim programları yargı görevine özgü açıklık, yetkinlik ve tarafsızlık koşullarını karşılamalıdır.
- Hâkimlerin eğitimi teknik anlamda hukuk eğitimiyle sınırlı tutulmamalı, aynı zamanda yargı görevinin bazı hâllerde hâkimin karmaşık ve güç durumlara müdahalesini gerektiren niteliği de dikkate alınmalıdır.
- Eğiticiler mesleki anlamda en iyiler arasından ve eğitimden sorumlu organ tarafından, öğrettikleri konulara ilişkin bilgileri ve öğretme becerileri dikkate alınarak titizlikle seçilmelidir.
- Önceki mesleki tecrübenin varlığı ve süresine bağlı olarak eğitimin sadece bir formaliteye dönüşmesine engel olunması amacıyla eğitim belirli bir uzunlukta olmalıdır.
- Eğitim yöntemleri, eğitimden sorumlu merci tarafından belirlenmeli ve gözden geçirilmelidir ayrıca eğiticilerin tecrübelerini paylaşmasına ve yaklaşımlarını zenginleştirmesine imkân yaratmak amacıyla düzenli toplantılar gerçekleştirilmelidir.

Bu el kitabı hazırlanırken yukarıda bahsi geçen belgelerin yanı sıra, Hukukçular İçin İnsan Hakları Eğitimi Avrupa Programı (HELP Programı) tarafından geliştirilen yöntemler, araçlar ve prensipler de göz önünde bulundurulmuştur.⁵

⁴ Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin (CCJE) ulusal seviyede ve Avrupa seviyesinde hâkimlerin meslek öncesi ve meslek içi eğitimine ilişkin 4 No.lu Görüş'üne şu adresten erişilebilir: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2003\)OP4&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2003)OP4&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3)

⁵ Şu adresten erişilebilir: <http://helpcoe.org/>

3. EĞİTİMİN AMACI, HEDEFLERİ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI

3.1 Amaç

Bu meslek içi eğitimin amacı, meslekte belli bir tecrübeye ulaşmış hâkim ve savcılara -eğitim yoluyla belirli bilgi ve metotların aktarılması suretiyle- ifade özgürlüğü alanında AİHS ve AİHM içtihadını gündelik çalışmalarında daha iyi bir şekilde uygulamaları için yardımcı olmaktır.

3.2 Öğrenme hedefleri

Bu eğitim, nitelikli meslek içi eğitim seminerleri vererek şu hususlarda ilerleme sağlamayı hedeflemektedir:

- Türkiye'deki hâkim ve savcıların ifade ve medya özgürlüğünün önemi hakkında farkındalığı
- İfade özgürlüğüyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi bulunan Türk mevzuatının Avrupa insan hakları standartları uyarınca yorumlanması
- İfade özgürlüğü alanında Türk yargı mensuplarının gündelik çalışmalarında AİHS ve AİHM içtihadının tatbik edilmesi

3.3 Öğrenme çıktıları

Katılımcıların, eğitim seminerlerini başarılı bir şekilde tamamlayarak aşağıdaki öğrenme çıktılarına ulaşması beklenmektedir:

- İnsan haklarına ilişkin, yasama organınca onaylanmış uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yerini ve önemini kavraması
- Terör ve hakaret suçu içeren davalarda, AİHS'nin 10. maddesine ilişkin AİHM tarafından belirlenen ilke ve standartları içselleştirerek kararlara yansıtması
- Türk hukukunda ifade özgürlüğüne dair mevzuatı ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay dâhil olmak üzere Türkiye'deki yüksek mahkemelerin ifade özgürlüğü ile ilgili içtihatlarını yorumlaması ve uygun bir şekilde tatbik etmesi
- Soruşturma ve yargılama esnasında ifade özgürlüğünün müdahale edilemeyecek alt sınırını gözetmesi
- Soruşturma ve yargılama sürecinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar arasında makul bir denge kurması
- İfade özgürlüğü bağlamında, şiddete teşvik, nefret söylemi, terör propagandası ile şok edici, kırıcı sözler ve eylemlerle ilgili AİHM standartlarına dayalı ortak bir dil oluşturması
- Soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarını gözetmesi
- İfade özgürlüğünün sınırlandırılması durumunda üç aşamalı testi uygulaması
- Üç aşamalı testin AİHM kararlarındaki prensiplere uygunluğunu sınaması
- Türkiye hakkında verilen AİHM nezdindeki ihlal kararlarının uygulamadan kaynaklanan boyutlarının anlaşılması

4. HEDEF GRUP (KATILIMCILAR)

Bu eğitim programının hedef grupları aşağıda belirtilen hâkim ve savcılardır:

- Basın davalarına bakan hâkim ve savcılar
- Terör suçlarına bakan hâkim ve savcılar
- Hakaret suçlarına bakan hâkim ve savcılar
- Hakaretle ilgili tazminat davalarına bakan hukuk mahkemeleri hâkimleri
- İfade özgürlüğü ile ilgili konulara bakan idari yargı hâkimleri

Bu meslek içi eğitim materyali hazırlanırken yukarıdaki gruplarda yer alan hâkim ve savcıların pratik ihtiyaçları göz önüne alındığından her biri için ayrı modüller geliştirilmiştir; yine de yöntem kısmındaki önermelerin tümü, her bir hedef grup için düzenlenmiş olan modüllerin uygulanmasında genel olarak dikkate alınmalıdır.

Ön koşul: Bu eğitim seminerlerine ancak HELP'in "AİHS ve AİHM'ye Giriş" dersini almış olanların katılımı mümkün olacaktır.

5. EĞİTİCİLERDE ARANAN NİTELİKLER

Bu seminerleri verecek eğiticilerin sadece ifade özgürlüğünün korunmasına yönelik insan hakları standartları hakkında bilgi sahibi olmakla kalmayıp aynı zamanda başta yetişkin eğitimi alanında olmak üzere son derece gelişmiş eğitim becerilerine de sahip olması gerekmektedir. Eğiticilerin rolü öğretmek değil, öğrenmeyi kolaylaştırmaktır; yani sürdürülen bu eğitimlerin bir parçası olarak anlama sürecine yardımcı olmaktır. Dolayısıyla eğiticilerin bilgi aktarımının ötesine geçerek zihniyet değişikliği yaratması ve katılımcıları, bu konuda zaten bilgi sahibi olmakla birlikte, bu bilgiyi belirli bir alanda nasıl kullanacaklarını keşfetmeleri gerektiği hususunda bilinçlendirmesi beklenmektedir.

Bu eğitim için gereken nitelikler şu şekilde sıralanabilir:

5.1 İş tecrübesi

- Basın yoluyla işlenen suçlar ile terör ve hakaret suçlarına ilişkin davalarda hâkim ve savcı olarak çalışma tecrübesinin bulunması;
- İdari yargıda, ifade özgürlüğüne ilişkin davalarda çalışmış olmak;
- Özellikle insan hakları ve / veya ifade özgürlüğü alanında olmak üzere hâkim, savcı, avukat veya akademisyen olarak çalışıyor olmak; veya
- TAA, yükseköğretim kurumları, barolar, insan hakları örgütleri ve benzeri kuruluşlara yönelik eğiticilik tecrübesine sahip olmak.

5.2 Konu bakımından uzmanlık

- Genel olarak Avrupa ve uluslararası insan hakları standartları ve daha özel olarak da ifade özgürlüğü hakkında bilgili olmak (Bu alanda yayın ve lisans üstü çalışma yapmış olmak tercih sebebidir);
- İdari yargıda, ifade özgürlüğü ile ilgili konularda veya basın yoluyla işlenen suçlar, terör ve tazminatla ilgili Türk hukuk mevzuatına hâkim olmak; ve
- Yabancı dil bilmek; veya
- İnsan hakları alanında yenilikçi eğitim metotlarını kullanabilmek; veya
- On-line eğitim seminerleri verme hususunda geçmiş tecrübeler öncelik sebebidir.

Yalnızca yan sayfada belirtilen kriterlere dayanılarak seçilen eğiticiler, eğiticilerin eğitimi programını tamamladıktan sonra, hâkim ve savcılara ifade özgürlüğü konusunda söz konusu eğitim seminerlerini vermek üzere davet edilirler.

Bu program kapsamındaki eğitim seminerlerinin, birbirlerine destek veren iki eğitici tarafından verilmesi esastır. Bu husus, bilhassa programda kullanılan interaktif eğitim tekniklerinin etkili bir şekilde uygulamaya geçirilmesi bakımından gereklidir.

6. EĞİTİM MATERYALLERİ

Eğitim materyallerinin eğiticiler tarafından hem seminerler öncesindeki hazırlık aşamasında hem de her bir modülün uygulamaya geçirilmesi sırasında kullanılması öngörülmektedir. Eğiticilerin bu el kitabında yer alan yönlendirmelere birebir uyması istenmekte olup katılımcılara sadece AİHS'nin 10. maddesi hakkında bilgi aktarması değil, onlara aynı zamanda bu bilgiyi gerçek hayatta karşılaşılan durumlarda fiilen nasıl kullanacakları konusunda da yardımcı olması beklenmektedir. Bu el kitabında kullanılan modül sıralamasını izlemeleri ve belirli modüller ile ilişkilendirilen materyalleri kullanmaları beklenmektedir.

Eğitim seminerleri sırasında kullanılacak ve eğiticinin önceden bilgi sahibi olması gereken eğitim materyalleri şunlardır:

- PowerPoint sunumları
- Karikatürler, filmler, kısa videolar
- Örnek olay çalışmaları (hem AİHM içtihadını hem Türk içtihadını içeren)
- Canlandırma çalışmaları

7. EĞİTİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eğitimin başında ve tamamlanmasının ardından katılımcıların kısa bir değerlendirme testinden geçmesi (not verme amacı taşımayan) ve sorun çözümüne dayalı dosya değerlendirmelerinde bulunması gerekmektedir. Böylece eğitimin, eğitim programının genel amacına ve öğrenme hedeflerine katkı sağlayıp sağlamadığını değerlendirmek mümkün olabilecektir.

Katılımcılar aşağıdaki hususları kapsayan soruları içeren formlar dolduracaktır:

- İfade özgürlüğü ile ilgili insan hakları standartları alanındaki bilgi seviyesi
- İfade özgürlüğü ile ilgili olarak uygulamada karşılaşılan sorunlara yaklaşım konusunda öz güven
- Kritik bir kararla karşı karşıya olduğunda doğru kaynak ve örnekleri bulma becerisi
- AİHS standartlarına uygun kararlar verme kapasitesinde artış

8. EĞİTİM İÇİN PLANLANAN SÜRE VE YER

Bu meslek içi eğitim üç ve iki günlük seminerler şeklinde programlanmıştır. Üç günlük seminerler basın davalarına bakan hâkim ve savcılar için basın özgürlüğü konusunda verilmektedir. İki günlük seminerler ise belirli hedef gruplara yönelik olarak ifade özgürlüğü alanında düzenlenmiştir. İki günlük ifade özgürlüğü meslek içi eğitim programları, belirli gruplar için hazırlanmış eş zamanlı olarak yürütülen seminerler olarak tasarlanmıştır. Bu eğitim programları için önerilen gündemler aşağıda bulunabilir.

Eğitim seminerleri, Türkiye Adalet Akademisi tesislerinde veya yurt içinde belirlenen il merkezlerinde, "U" şeklinde oturma düzeni esasında, yaklaşık 25-30 katılımcıya yönelik olarak yapılacaktır.

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ MESLEK İÇİ EĞİTİM SEMİNERİ -GÜNDEM-

1. GÜN

AÇILIŞ KONUŞMALARI

MODÜL 1: GİRİŞ

- Tanışma
- Beklentilerin paylaşılması
- Sorunsallaştırma

MODÜL 2: TEMEL PRENSİPLER VE KAYNAKLAR

- İfade özgürlüğü ile ilgili önemli kavramlar

Kahve arası

MODÜL 2: TEMEL PRENSİPLER VE KAYNAKLAR (DEVAM)

- İfade özgürlüğünün bileşenleri
- İfade ve basın özgürlüğünün korunmasında hâkim ve savcılarının rolü

Öğle yemeği

MODÜL 3: İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KISITLANMASINA İLİŞKİN KOŞULLAR

- Kısıtlamalar konusuna giriş
- Temel prensipler
- 3 aşamalı test

Kahve arası

MODÜL 3: İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KISITLANMASINA İLİŞKİN KOŞULLAR (DEVAM)

- 3 aşamalı test (devam)
- 3 aşamalı testin uygulanması

Gün sonu

2. GÜN

MODÜL 4: HAKARET

- Hakarete giriş
- Türk hukuku ve uluslararası hukukta normatif çerçeve
- Hukuki standartların uygulanması
- İtibarın korunması

Kahve arası

MODÜL 4: HAKARET (DEVAM)

- Hakaret ve kamuya mal olmuş kişiler
- Gazetecilerin sorumlulukları ve yaptırımlar

Öğle yemeği

MODÜL 5: İNTERNET VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

- Giriş
- İnternet özgürlüğüne müdahale
- Avrupa standartları

Kahve arası

MODÜL 5: İNTERNET VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ (DEVAM)

- 3 aşamalı testin internet özgürlüğüne uygulanması

Gün sonu

3. GÜN

MODÜL 6: GAZETECİLERİN GÜVENLİĞİ

- Uygulamada güvenlik
- Devletin pozitif yükümlülükleri

Kahve arası

MODÜL 6: GAZETECİLERİN GÜVENLİĞİ (DEVAM)

- Devletin pozitif yükümlülükleri (devam)
- Basın ve gazetecilik faaliyetinin korunması

Öğle yemeği

MODÜL 7: UYGULAMA ÇALIŞMASI

Kahve arası

MODÜL 7: UYGULAMA ÇALIŞMASI (DEVAM)

DEĞERLENDİRME VE KAPANIŞ

Gün sonu

SPEŞİFİK HÂKİM VE SAVCI GRUPLARI İÇİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ MESLEK İÇİ EĞİTİM SEMİNERLERİ -GÜNDEM-

1. GÜN

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Kahve arası

Gruplara ayrılma

MODÜL 1: GİRİŞ

- Tanışma
- Beklentiler
- İstatistiklerle durum değerlendirmesi
- Spesifik konu alanına giriş

MODÜL 2: KAVRAMSAL VE NORMATİF ÇERÇEVE

- Uluslararası standartlar
- Ulusal standartlar
- Ulusal makamların takdir yetkisi
- AİHM kararları
- Yüksek mahkeme kararları

Öğle yemeği

MODÜL 3: İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KAPSAMI

- Neler ifadedir?
- Biçim ve içerik
- Basının özel rolü
- Devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri
- İfade özgürlüğü kural, sınırlama istisnadır.

Kahve arası

MODÜL 4: KISITLAMA KOŞULLARI

- AİHM'nin 3 aşamalı testi üzerine tartışma
- Müdahalenin tespiti
- Kanunilik testi
- Meşru amaç
- Demokratik toplumda gereklilik

Gün sonu

2. GÜN

MODÜL 4: KISITLAMA KOŞULLARI (DEVAM)

- AİHM'nin 3 aşamalı testi üzerine tartışmanın devamı
- Müdahalenin tespiti
- Kanunilik testi
- Meşru amaç
- Demokratik toplumda gereklilik

Kahve arası

MODÜL 4: KISITLAMA KOŞULLARI (DEVAM)

- Orantılılık
- Gazetecilik faaliyeti
- Kamunun haber alma hakkı
- Spesifik konular

Öğle yemeği

MODÜL 5: GEREKÇELİ KARAR YAZMA

- Olayın incelenmesi
- İfade doğru mu?
- İfade ayrıcalıklı mı?
- İfadeye müdahaleyi zorunlu kılan toplumsal bir ihtiyaç var mı?
- İfadenin açıklanmasında kamu yararı var mı?
- Yaptırımın ağırlığı ne ölçüde?
- Spesifik konular

Kahve arası

MODÜL 5: GEREKÇELİ KARAR YAZMA (DEVAM)

- Tarafların, iddialarını, kendilerini savcılık veya mahkeme yerine koyarak oluşturmaları
- Şablon gerekçe değil gerekçenin somut olaya özgülenerak hukuki temelini kurulması
- Kararda AİHM'nin standart koyan kararlarında yer alan ilkeler ve değerlendirmelere referans verilmesi
- Kapanış değerlendirmesi

Gün sonu

1. GİRİŞ

Eğiticilerin, ilgili hedef grup ve konu başlıklarının yanı sıra hukukçular için yetişkin eğitime dair aşağıda belirtilen temel prensipleri de okuyarak eğitici seminerlerinde üzerinde çalışmaları, iyice özümseyip içselleştirmeleri ve eğitim seminerlerine uyarlamaları beklenmektedir. Bunlar hâkim ve savcıların eğitimine yönelik olacak şekilde uzman eğitimciler tarafından özel olarak hazırlanmış bulunmaktadır.

Modern eğitim metotları, bir uzmanı pasif şekilde dinlemekten ziyade eğitim verilen kişilerin eğitime aktif katılımına odaklanmaktadır. Bu metotların başarılı bir şekilde kullanılabilmesi için başta yetişkin eğitimi ile ilgili olmak üzere, eğitim yöntemlerine ilişkin çağdaş bir anlayış şarttır.

Yetişkin eğitimi, meslek sahibi kişilerin zaten belirli bir bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olduğu gerçeğini dikkate alır. Temel stratejisi hâlihazırda mevcut bilgi ve beceriler üzerine inşa edilir. Yetişkinler “yeniden eğitime” açık değildir ve kendilerine talimat dayatılmasını kabul etmez. Öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi sürecine dâhil olmak isterler. Yetişkinler en çok mesleki yaşamlarında karşılaşılabilecekleri hukuki meselelerin çözümü için hemen hayata geçirebilecekleri pratik bilgi ve neticelere ulaşmayı arzularlar.

2. EĞİTİCİLERE YÖNELİK PRATİK ÖNERİLER

Aşağıda, eğiticilerin, hâkim ve savcılara yönelik yetişkin eğitimini ne şekilde yürütmeleri gerektiğine dair bir dizi pratik öneri yer almaktadır. Bu öneriler, spesifik hedef gruplarından hâkim ve savcıların ifade özgürlüğü konusunda eğitimi ile ilgili modüller uygulamaya geçirilirken her aşamada dikkate alınmalıdır. Eğiticiler için hazırlanan her bir modülde yer alan yönlendirmeler, bu pratik öneriler göz önüne alınmak suretiyle tasarlanmıştır. Eğiticiler bir modülün belirli bir kısmını uygulamaya koyarken daha fazla bilgi veya yardıma ihtiyaç duyduklarında bu pratik önerilere başvurabilir.

2.1 Eğitim faaliyeti öncesi yapılması önerilen hazırlıklar

- Modüller ve tüm diğer eğitim materyalleri, güncel gelişmelerin ışığında her eğitim semineri öncesinde gözden geçirilmeli.
- Eş eğiticiler arasındaki iş bölümünün açık bir şekilde yapıldığından emin olunmalı. Bu iş bölümü yapılırken bir modülün bir eğitimeciye diğer modülün başkasına verilmesi şeklinde bir yaklaşımdan uzak durulmalı. İş bölümü her bir modüldeki adımlar dikkate alınarak yapılmalı. İş bölümünde hangi eğiticinin ne zaman ön planda olacağı belirlenirken diğer eğiticinin tamamen pasif kalmamasına özen gösterilmeli.
- Eğitim başlamadan önce mutlaka katılımcı listesi gözden geçirilmeli ve katılımcıların profili hakkında eş eğiticiler arasında görüş alışverişinde bulunulmalı.
- Katılımcıların, eğitimlerine başlamadan önce okuması gereken belgeler varsa bunların kendilerine ulaştırılıp ulaştırılmadığı teyit edilmeli.
- Eğitimden en az iki üç gün önce katılımcılara dağıtılacak eğitim materyallerinin ve gösterilecek slaytların eksiksiz ve doğru olduğundan emin olunmalı.
- Eğitimin verileceği salona, mümkünse bir gün önceden gidilip oturma düzeninin uygunluğu, gös-

terilecek slaytların bilgisayara yüklenmiş olup olmadığı ve katılımcılara dağıtılacak materyallerin hazır bulundurulup bulundurulmadığı kontrol edilmeli. Ayrıca yazı tahtasının, renkli kalemlerin, renkli kâğıtların ve internet bağlantısının da hazır olmasına dikkat edilmeli.

2.2 Konferans anlatımı yerine etkileşimli yöntemleri tercih edin

Meslek içi eğitimi alacak hâkim ve savcıların ulusal ve uluslararası mevzuat hakkında asgari bilgi seviyesine sahip olduğunu hatırdan çıkarmayınız. Eğitim, ifade özgürlüğü alanında Avrupa standartlarını ve uluslararası standartları uygulamaya geçirme kapasitelerini arttırmayı amaçlamalıdır. Eğiticiler, katılımcıların hâlihazırda sahip oldukları bilgiyi kavrayabilmeli ve onlara bu bilgiyi ifade özgürlüğü alanında nasıl kullanacaklarını gösterebilmelidir.

Eğiticiler, hâkim ve savcılara özlü ve faydalı bilgiler verebilmek için konferans tipi ders anlatımından kaçınmalıdır. Katılımcıların aktif katılımını teşvik etmek amacıyla eğiticinin kolaylaştırıcılık becerilerini geliştirmiş olması kadar eldeki konuya en uygun etkileşimsel yöntemin seçilmiş ve usulünce uygulanıyor olması da önemlidir. Monologdan da uzak durulmalıdır.

Örnek olay çalışmalarında tartışmalara herkesin katılabilmesi için eğitim interaktif bir tarzda sunulmalıdır. Bu amaç doğrultusunda gazete haberleri, kitaplar ve kısa video gösterileri kullanılabilir. Bu modüller konu odaklı bir yöntem yerine sorun odaklı bir yöntemle verilmelidir.

2.3 Hukuk teorisini nasıl sunmak gerekir?

Teorik ders anlatmak yerine konular örnek olay çalışmaları yardımıyla ele alınmalıdır. Eğiticilerin kolaylaştırıcılığında yürütülen grup tartışmaları ve çeşitli pratik çalışmalar da eğitim sırasında etkileşimi artırmak için mükemmel araçlar olabilir. Eğiticiler tarafından yapılacak sunum sırasında, eğitimin daha sonraki bir aşamasında soru sormak için yeterli fırsat tanınması (örneğin küçük gruplar hâlinde) önem taşımaktadır. Ancak, katılım, eğitimin başarısını sağlayacak önemli bir gösterge olduğundan sunumların hemen ardından konuşmacılarla tartışmak için yeterli süre bırakılması çok önemlidir. Tercihen sunum yapılmasından ziyade belli bir konunun ana hatlarının katılımcılarla birlikte ortaya konulmasına çalışılmalıdır.

2.4 Dikkat çekin – tanışma ve ısınma alıştırmaları

Tanışma, bir eğitim etkinliğinin başında katılımcıların kendilerini daha rahat hissetmesini ve esas eğitim çalışması başlamadan önce birbirlerini hızlıca tanıyabilmesini sağlamak amacıyla başvurulabilecek faydalı bir egzersizdir. Ayrıca eğiticinin grup üyelerini ve onların da eğiticiyi tanımasını sağlar. Bu tanışmanın neticesinde aradaki “resmîlik” bırakılıp güven ve yakınlık sağlanmış olmalı, eğitim grubunda yer alan herkes birbirine doğrudan ismiyle hitap edebilmelidir.

Isınma alıştırmaları eğitim gününün veya zorlu olacağı belli bir oturumun başlangıcında uygulanabilir yahut eğitici, katılımcıların zorlandığını, sıkıldığını, yorulduğunu gördüğünde bunları gevşeme, rahatlatma ve yeniden odaklanma için kullanabilir.

Çok çeşitli kaynaklardan ısınma alıştırmaları örnekleri bulmak veya bunları oluşturmak olanaklıdır. Kısa birkaç örnek şunlar olabilir:

- Lise ikideyiz. Hepimiz aynı sınıftayız; herkes bana bir şey söylesin!

- Ayşe'ye (gruptan birisinin adı) bir şey satmaya çalışın.
- Kırk yaşındasınız. Sol yanınızda oturan çok eski bir dostunuz. Ona bir şey söyleyin.
- Her birinizden ödünç para aldım; hâlâ ödemedim. Bana sırayla bu konuda bir şey söyleyin.
- Sağ yanınızdakine güzel bir haber verin.
- Ahmet'e (gruptan birisinin adı) küçük bir çocukmuş gibi davranın.
- Moralim çok bozuk, beni teselli eder misiniz?

İsınma alıştırmalarına bir süre sınırı koymak ve belirli bir ivme yakalanıp da tüm katılımcıların ilgisi sağlandığında ve daha fazlasına hazır oldukları anlaşıldığında esas eğitim çalışmasına başlamak önemlidir.

İsınma alıştırmaları sırasında katılımcılardan hiçbiri söz almak istemezse eğiticiler kimseden özel olarak cevap istemeden soruyu tekrar farklı bir şekilde yönelmeli ve vücut dilini kullanarak (fiziksel olarak katılımcılara yaklaşıp tek tek yüzlerine bakarak) konuşmaya hevesli olan katılımcıları saptamaya çalışmalıdır. Katılımcılardan biri cevap veya yorumlarını çok uzatırsa eğiticiler nazik bir hareketle konuşmak isteyen diğer insanları işaret ederek bir sonraki konuşmacıya söz vermelidir.

2.5 Motivasyon

Motivasyonu artıracak en temel faktör, keyifli ve güvenli bir öğrenme ortamında yeni şeyler öğrenmek ve yeni beceriler geliştirmektir. Katılımcılar, meslektaşlarıyla ve yetkin eğiticilerle bir arada öğrenme sürecinden zevk almalıdır; tabii katılımcıların motivasyonunu artırabilecek başka teşvik edici unsurlar bulunuyorsa bu fırsatların da kullanılması gerekir. Örneğin, meslek içi eğitim sırasında katılımcılara, ifade özgürlüğüne ilişkin AİHS standartlarını gündelik işlerinde uygulama konusundaki performanslarının ileride terfi bakımından göz önüne alınacağı söylenebilir. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi veya AİHM tarafından ihlal kararları verilmesine yol açan kişilerin terfi koşullarının da olumsuz olarak etkileneceği ve müfettişlerin incelemeleri sırasında bu hususu dikkate alacakları da izah edilmelidir.

2.6 Değişiklik ve iyileştirme

Eğitimin içeriği ve eğitim kapsamında kullanılan metodolojiler, eğitim değerlendirmesinin sonuçları ışığında eğitim mercileri tarafından düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Eğiticiler de eğitim becerilerini ve yaklaşımlarının niteliğini yükseltmek amacıyla kendilerini mütemediyen öz değerlendirmeye tabi tutmalıdır. Eğitimin genel memnuniyet seviyesi konusunda da bir değerlendirme yapılmalıdır. İşte bu nedenle eğitimin, hangi yönlerinin iyi gittiğini ve ne gibi eksikler olduğunu görebilmek bakımından en az iki eğitici tarafından verilmesi ve bu eğitici çiftin ciddi bir ön hazırlıkla iş bölümü yapmaları, birbirlerini gözeterek uyum içinde çalışmaları son derece önemlidir.

2.7 Sınıf yönetme becerileri

Eğiticiler, katılımcıların dinamizmini daima canlı tutmalı; onların yaşam deneyimleri ve bilgilerini eğitimin bir parçası yaparak süreç boyunca kullanmalıdır. Katılımcılar yeni edindikleri bilgiyi geçmiş bilgileri ile ilişkilendirebilmelidir. Öğrenme ortamı sadece eğiticilerden değil birbirlerinden de öğrenmelerine olanak tanımalıdır. Katılımcılar, birer yetişkin olarak, eğitimdeki kazanımlarının ihtiyaçlarına nasıl cevap vereceğini öğrenmek ister. Bu nedenle ne öğreneceklerine dair alınacak kararlara katılmaları çok önemlidir.

Aktif katılım güvenli bir öğrenme ortamı gerektirir. Eğiticilerin, yetişkin eğitimi sırasında bazı katılımcıların söylemiş oldukları ifadelerin aleyhlerine kullanılmasından endişelendikleri için mesleki hayatlarıyla ilgili konuşmak istemeyebileceğini unutmamaları gerekir.

Aday hâkim-savcılar dâhil, yetişkin eğitiminde esneklik çok önemlidir. Katılımcıların eğitim ihtiyaçlarının farklı olması veya yeni bilgi neticesinde kafalarının karışması hâlinde eğiticilerin daima bir “B Planı” olmalıdır. Bazı katılımcılar değişmek istemeyebilir; bu durum enerji, maliyet ve çaba gerektireceğinden eğiticiler bu hususta hassas olmalıdır. Bu nedenle katılımcıların, bu değişimin mesleki gelişimleri açısından nasıl bir katkı sağlayacağını net bir şekilde anlamaları çok önemlidir.

Eğiticiler eğitimi yönetirken herkese saygı göstermelidir. Etkili zaman yönetimi de bunun bir parçasıdır. Tıpkı dakiklik gibi, eğiticilerin gülen yüzü ve ağır bir dil kullanmamaları ayrıca aralarda dahi katılımcıları ilgiyle dinlemeleri bu saygının bir göstergesidir.

Etkili eğitim yönetimi, hem fiziksel ve psikolojik olarak rahat bir eğitim ortamı hazırlanması hem de hazırlanan materyaller, seçilen içerik, yöntemler, stratejiler ve eğitim akışı açısından önceden detaylı ve dikkatli bir planlama yapılmasını gerektirir.

Etkili eğitim yönetimine dair diğer öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Eğitim salonunda sessizlik sağlanmadan konuşmaya veya yönlendirmede bulunmaya başlamayın.
- Yönlendirmeleriniz açık ve net olsun; yönlendirme yaparken dinleyicileri gözlemleyip gerek olduğunu düşünürseniz yönlendirmeleri tekrar edin.
- Küçük grup oluşturulması veya bir konunun tartışılması gibi üzerinde çalışılacak görevlerin süresini net bir şekilde belirtin.
- “U” şeklindeki eğitim düzeninde bir katılımcı konuşuyor ve siz de dinliyorsanız o kişinin yanında veya yakınında durmamalı, arada belli bir mesafe bulunacak şekilde karşısında durmalısınız.
- Sınıfın içinde dolaşarak modülün konusunu ve temel tartışma noktalarını hatırlatın.
- Coşkunuz ve istekliliğiniz sayesinde katılımcıların düşünme, keşfetme, yaratıcı olma ve ortak üretime katılmanın kendi başına değerli faaliyetler olduğunu düşündüğünüzü hissetmesini ve anlamasını sağlayın.

2.8 Güç durumlarla / zor katılımcılarla başa çıkmak

Eğiticiler kimi katılımcıların bazı konularda sabit fikirleri olabileceğinin farkında olmalıdır. Mesela, işte olmak yerine eğitimde olmak konusunda -yoğunluk, yorgunluk gibi sebeplerle- isteksiz olabilirler veya insan hakları hakkında katılımcılar şöyle düşünüyor olabilir: “Hayatı daha da zorlaştırmaktan başka bir işe yaramıyor, ‘uluslararası polis’ bizi gözetliyor.” veya “İnsan hakları, çalışma yöntemlerine, fikirlere veya ekonomik gerçekliğe aykırı.” gibi. Yetişkin eğitiminde katılımcının çok derinlere kök salmış fikirlere sahip olması sıkça rastlanan bir durumdur. Neticede kimse artık çocuk değildir.

“

Eğiticiler dirençle karşılaştığında bunu yapıcı bir tarzda aşmaya çalışmalı, katılımcılar açısından kabul edilebilir olan nokta ile insan hakları prensipleri arasında bir köprü kurmaya, ortak bir zemin bulmaya çalışmalıdır. Eğiticilerin bazen, sınıfta huzursuzluk yaratmaya çalışan “zor katılımcılar”a karşı birtakım tedbirler alması da gerekir. Böyle bir durumda eğiticiler sakinliğini korumalı ve söz konusu katılımcılara, önce göz teması kurmak suretiyle dikkatlerini çekerek bu davranışın hoş görülebilir olmadığını belirtmelidir. Eğer bu durum devam ederse eğiticilerden biri “zor katılımcı”yı başkalarının duymayacağı şekilde nazik bir üslupla uyarabilir. Eğiticilerden birinin sorunun ne olduğunu görüşebilmesi için, programda planlanandan daha erken de ara verilebilir.

”

Diğer öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Dikkatinizi zor katılımcılara yöneltin ancak onların tepkilerini kontrol etmeye çalışmayın.
- Konuya açıklık getirmek amacıyla sadece açık uçlu sorular sorun.
- Empati gösterin.
- Problemlerini çözmelerinde yardımcı olun.
- Sizi laf dalaşına sürüklemek isterlerse tuzaklarına düşmeyin.
- Asla gerginliği tırmandırmayın (aksine azaltın).
- Seçenekler sunun.
- Hasar kontrolü yaptığınızdan emin olun. “Bakalım sevecek misiniz?”, “Bu işi diğer katılımcıların canını sıkmadan çözmeye çalışalım.” gibi cümleler hep yanınızda bulundurmak isteyeceğiniz cümleler olabilir!

Eğiticiler uygulamada hata yapmamanın imkânsız olduğunu anlamalıdır. Varsayımlar genelde yanlış çıkar. Eğiticilerin kendileri de probleme katkıda bulunmuş olabilir. Eğiticiler tek bir eğitimle katılımcıyı değiştiremeyeceklerini akılda tutarak dengelerini muhafaza etmelidir.

2.9 On-line araçlar

Bu el kitabı, eğiticilere hem eğitime hazırlanma hem de eğitimi verme aşamasında yardımcı olacak bir araç olarak tasarlanmıştır. Bu nedenle ve aynı zamanda ifade özgürlüğüne sahip olma hakkının tabiatı, çok yönlü bir niteliğe sahip olması, mutlak bir hak olmaması ve demokratik toplumlar açısından taşıdığı önem dolayısıyla bu el kitabı eğiticilerin bütün olarak belge içerisinde rahatça gezinebilmelerine yardımcı olacak çapraz referanslar içermektedir.

El kitabı içerisinde mevcut materyallere yönelik referansların yanı sıra aşağıda belirtilen kaynaklara verilen referanslar da bulunmaktadır:

- “AİHS ve AİHM’ye Giriş” konulu HELP On-line dersi
- On-line değerlendirme
- Ek belgelerdeki kaynaklara ve materyallere yönelik on-line veri tabanı
- On-line videolar ve ifadeler

Bu kaynaklara Proje web sitesinden ulaşmak mümkündür:

<http://ifadeozgurlugu.taa.gov.tr/>

3. Bazı İnteraktif Teknik ve Yöntemler

Bu el kitabı, ifade özgürlüğü ile ilgili meslek içi eğitim programlarının interaktif bir tarzda uygulamaya geçirilmesi konusunda eğiticilere yardımcı olmak amacıyla, eğitim çalışmalarına dair birtakım pratik bilgiler sunmaktadır. Aşağıdaki interaktif teknik ve yöntemlere dair açıklamalar, her bir modülde eğiticilere verilmiş olan yönlendirmelerle birlikte değerlendirilmelidir. Eğiticilerin ayrıca, kendi eğitim gruplarının durum ve özelliklerini de değerlendirmesi gerekmekte ve bir noktada yönlendirmeler kapsamında önerilen pratik çalışmaların işe yaramayacağı kanaatine varmaları hâlinde söz konusu çalışmalar yerine aşağıda belirtilen grup faaliyetlerinden birini uygulamaları mümkün olmaktadır.

Bu el kitabında önerilen tüm tartışma teknikleri açısından eğiticilerin nasıl etkili bir kolaylaştırıcı olabileceklerini bilmeleri çok önemlidir. Kolaylaştırıcı olmak için bazı temel becerilere sahip olunmalıdır. Dinleme, özetleme, gözlem, açıklama, sözel ve sözel olmayan davranışı yorumlama, farklılıkları yönetme, başkalarıyla çalışma, açık uçlu sorular sorma, katılımcıları birbirlerine doğrudan hitap etme konusunda teşvik etme, empati ve güdüleme bu becerilerden bazılarıdır. Tabii ki bu beceriler de denge, kendine güven, kararlılık, açıklık, esneklik, pozitiflik ve tutarlılık gibi belirli kişisel özellikler gerektirmektedir.

“

Tartışmalar sırasında eğitici gereksiz müdahalede bulunmamalı ve her şeyi bilen kişi olmanın çekiciliğine karşı koymalıdır. Diğer bir ifadeyle, her bir katılımcının ardından konuşarak görüşlerini paylaşmak zorunda değildir. Bu sözlerden, eğiticiler nesnel olmaya çalışırken renksiz, sıkıcı ve robot gibi olmalıdır anlamı çıkarılmamalıdır. Aksine, gerekli olduğu hâllerde, herkesin birbirine saygı duymasını ve temel tartışma noktalarını yeniden ifade ederek her şeyin iyi anlaşılmasını sağlarken zaman zaman görüşlerini ifade etmeleri gerekir.

”

Aşağıda iyi bir kolaylaştırıcı eğitmen olmak için kullanılacak bazı öneriler yer almaktadır:

- Genel tutumunuz pozitif olsun.
- Sorular sorun.
- Tartışmaları özetleyin.
- Tartışmanın konudan sapmasına izin vermeyin.
- Vücut dilini okuyun.
- Gözlem yapın.
- Dikkatli dinleyip dile getirilen önemli hususları yeniden ifade edin.
- Söylenenler arasında köprüler kurun.
- Hem içeriğe hem de yönetime sürekli dikkat edin.
- Kendi görüşlerinizi ifade ederken katılımcılar arasındaki tartışmayı engellemeyin.

3.1 Küçük grup tartışması

Grup tartışması doğru yaklaşım ve değerlerin formüle edilmesi açısından son derece önemlidir. Grup içerisindeki kişilerin fikir ve deneyimlerinden yararlanmak için en iyi yöntemdir. Grup tartışması, katılımcılara bilgiyi uygulama (ve sınama) imkânı sağlar. Katılımcılar genellikle grup tartışmasını faydalı (ve böylece eğitimi de daha faydalı) bulmaktadır.

Grup çalışması temel bir eğitim metodu olmakla birlikte, birtakım tuzaklarla doludur. İyi bir grup tartışması memnunderken zayıf bir grup tartışması hayal kırıklığına ve “devamsızlığa” yol açabilir. İşte bu nedenle tüm katılımcıların grup tartışmasından mümkün olduğunca çok kazanım elde edebilmesini sağlayacak titiz bir hazırlık yapılması ve tekniklerden haberdar olunması önem taşımaktadır.

Etkili bir küçük grup tartışması sağlayabilmek için izlenmesi gereken bazı adımlar şunlardır:

- Katılımcılara oluşturmak istediğiniz grupların kişi sayısına kadar sayı saydırın. Örneğin grubunuzda otuz katılımcı varsa ve siz her bir grupta beşer kişiden altı grup oluşturmak istiyorsanız katılımcıların altıya kadar (1-2-3-4-5-6) sayması ve ardından yedinci kişinin tekrar 1 demesi gerekir. Yani gruptaki herkes 1 ile 6 arasında bir rakamı yüksek sesle söylemiş olacaktır. Gruptan saymaya başlamasını isterken aynı zamanda (a) yüksek sesle söyledikleri rakamı akıllarında tutmalarını ve (b) diğerlerinin söylediği rakamlara da dikkat ederek kendileriyle aynı rakamı söyleyen kişileri hatırlamalarını isteyin.
- Katılımcılara şu yönlendirmeleri verin: “Bütün 1’ler kalkıp U şeklindeki masanın şu köşesine gelin lütfen; bütün 2’ler kalkıp sandalyelerinizle birlikte odanın şu köşesine gelin lütfen... (...)” Böylece birbirleriyle karşı karşıya oturacak ve diğer gruplardan belirli bir mesafede olacak şekilde gruplar oluştursunlar.
- Katılımcılara ilk iş olarak gruplar içerisinde birer sözcü seçmelerini söyleyin. Bu sözcü isterse not olarak kendi grubunun görüşlerini daha sonra büyük gruba iletmek üzere hazırlık yapmalıdır.
- Önceden görevlerinin yazılmış olduğu kâğıtları gruplara dağıtın veya bütün grupların tartışmasını istediğiniz tek bir konu başlığını yüksek sesle açıklayın. Hemen ardından tartışma için ne kadar süreleri olduğunu belirtin. Herkesin duyduğundan emin olun!
- Eğitim alanı, küçük grup çalışması için, bazı gruplardan eğitim salonundan çıkmalarını istemenize olanak tanıyorsa “Lütfen dışarı çıkıp çember hâlinde birbirinizin yüzünü göreceğiniz şekilde oturabileceğiniz bir yer bulun, sözcünüzü seçin ve beni bekleyin; birazdan yanınıza geleceğim.” deyin.
- Gruplara yerleşmeleri, sözcülerini seçmeleri, tartışma konusuna göz atmaları, üzerinde biraz düşünmeleri için birkaç dakika tanıdıktan sonra teker teker grupları gezmeye başlayın. Gruplara sözcüyü “atama” şeklinde (“Sen sözcü ol!”) değil de bu görevi üstlenmek isteyen kişiye itibar ederek seçmeleri konusunda yardımcı olun.
- Her bir gruba önce sözcünün kim olduğunu sorun. Henüz birini seçmemişlerse seçmelerini bekleyin. Ardından “Size verdiğim kâğıtta anlaşılmayan, açıklanması gereken bir nokta var mı?” diye sorun (Şöyle de diyebilirsiniz: “Az önce açıkladığım tartışma konusunda aydınlatmamı istediğiniz bir nokta var mı?”). Gerekli açıklamaları yapın. Gruplara kesintisiz tartışma için yeterince zaman sağlamak amacıyla bu işlemi mümkün olduğunca kısa tutmaya dikkat edin.

Eğiticiler aşağıdaki hususlara özellikle dikkat etmelidir:

- Grup üyelerinin bir sıra hâlinde yan yana değil, yüz yüze tartışmaya imkân sağlayacak şekilde tam bir çember hâlinde oturmasını sağlayın.
- Her bir grubu dolaşırken (A) (a) sadece sorulan soruları cevaplandırın ve grup tarafından istenen açıklamaları yapın, (b) hiçbir surette "laflarını ağızlarına tıkamayın" ve hatta düşüncelerini etkilemek adına örnek bile vermeyin ve (B) hızlı hareket edin; bir grupta fazla zaman geçirip diğer grupları bekletmeyin.
- Sözcünün görevinin kendi küçük grubunda ortaya çıkan düşünceleri büyük gruba aktarmak olup grubun görüşleriyle paralel olmaması hâlinde kendi görüşlerini büyük gruba anlatmak olmadığını vurgulayın. Ancak, varsa karşıt görüşleri de ortaya serebileceklerini (bu karşıt görüş kendi görüşü olduğunda dahi) anlamalarını da sağlayın.
- Her bir gruba farklı bir konu başlığı verilmişse sözcülerden, sıra kendilerine geldiğinde her birinin önce kendilerine verilmiş olan kâğıtta yazan konu başlığını büyük gruba yüksek sesle okumasını isteyin.
- Her bir sözcünün büyük grup tarafından dikkatlice dinlenmesini sağlayın. Özellikle de tüm gruplar için aynı konu başlığı verildiğinde birbirinin ardından söz alan sözcülerin daha önce söylenmiş olanları tekrar etmeyip bunun yerine, daha önce söylenmiş olanlara eklemelerde bulunmasını sağlayın. Bunun için sizin, kolaylaştırıcı olarak, (a) sözcülerin ağızından çıkan her kelimeyi son derece dikkatli bir şekilde dinlemeniz ve (b) önceki bir sözcü tarafından hâlihazırda bahsedilmiş bir hususu tekrar etmesi hâlinde sözcüyü kibarca uyarmanız gerekmektedir.

3.2 Büyük grup tartışması

Bu interaktif yöntem, en kolay yöntem gibi görünmekle birlikte, bunu kullanmaya karar vermeniz hâlinde, kolaylaştırıcı tarafından bile fark edilmeyen birçok güçlük barındırdığını göreceksiniz. Kolaylaştırıcının yardımıyla grup üyeleri, kendi aralarında / grup içerisinde soruları cevaplandırıp görüşlerini dile getirir. Bu yöntemde aşağıda belirtilen şekilde davranmak gerekir:

- Dikkat kesilip elini kaldıran herkesin konuşmasına izin verin; öyle ki elini kaldırmış ancak söz alamamış kimse kalmamalıdır.
- Konuşanların konuşmalarını iyi dinleyin, söylenenlerin herkes tarafından -öncelikle de kolaylaştırıcı olarak sizin tarafınızdan- anlaşılmasını sağlamak için gerektiğinde başka bir dille yeniden ifade edin.
- Grupta bir veya birkaç kişinin -çok uzun konuşarak veya sürekli söz isteyerek- tahakküm kurmasını kibarca engelleyin.
- Her konuşanın sözünü tekrar etmeyin (Araştırmalar, kolaylaştırıcıların sürekli bu şekilde davranması hâlinde katılımcıların konuşanı dinlemeyip eğiticinin, konuşanın söylediklerini tekrar etmesini beklediğini göstermektedir).
- Her konuşanın ardından konuşmayın / kendi görüşünüzü söylemeyin (Diyelim siz K iseniz ve katılımcılar A, B, C, D vs. ise sıralama A, K, B, K, C, K, D, K şeklinde olmamalıdır).
- Konuşanların, daha önce söz alanların sözlerine atıfta bulunmadan sadece kendi söylemek istedikleri şeyleri söylemesine (diğerlerini dinlemeksizin ve onların sözlerini tekrar ederek) mani olun.
- Tartışmanın odağı kaydığında müdahale edin, ana konuya dönün.
- Katılımcıları tartışmaya katılmaya teşvik edin ancak özel olarak kimseyi işaret etmeyin.
- Konuşulanları dinlemiyor olmaları veya kendi aralarında konuşmaları hâlinde diğerlerine fark ettirmeden söz konusu kişilere işaret etmek veya yaklaşmak suretiyle katılımcıları uyarın veya dinlemeye teşvik edin.

Bu faaliyet sırasında eğiticilerin, dile getirilen tüm görüşlere karşı tebessümle ve kabullenici (Tarafsız değil!) bir tavırla yaklaşması katılımcıları cesaretlendirecek ve konuşmaktan çekinen kişilere de kapı aralayacaktır.

3.3 Beyin fırtınası

Sunumun ardından tartışmaları canlandırmak amacıyla beyin fırtınasından yararlanılabilir. Katılımcılardan tahtada yazan fikirler hakkında görüş bildirmeleri istenebilir. Tüm fikirler kaydedilmeli, bu aşamada bir tartışmaya (veya fikir reddine) izin verilmemeli ve eğiticinin rolü sadece kayıt tutmak ve erken tartışma teşebbüslerini geri çevirmek olmalıdır. Cevaplar kaydedildikten sonra, bu cevaplara dair gereken şekilde tartışma / analiz / kategorileştirme vs. yapılabilir.

Akıcı bir beyin fırtınası gerçekleştirebilmek için şunlar yapılabilir:

- Katılımcıların oturdukları yerde rahat olduklarından emin olun.
- Üzerine fikirleri yazabilmek için kâğıtlı tahta edinin.
- Süreyi ayarlayın.
- Tartışma konusunu açıklayın.
- Çalışmanın kurallarını izah edin.
- Katılımcılardan fikirler geliştirip akılda tutmalarını isteyin.
- Kâğıt dolduğunda kâğıdı koparıp duvara asın.
- Yeni fikirler geliştirildiği sürece bu yöneme devam edin.
- Fikirleri özetleyip sonlandırın.

Diğer interaktif yöntemlerde olduğu gibi, bu çalışma da eğiticiler tarafından hazır olunması gereken birtakım riskler içermektedir:

- Çekingen ve yeterince istekli olmayan (gününde olmayan) katılımcılar çok az sayıda fikir üretebilir.
- Eğiticiler tartışmanın uç noktalara savrulmasına müsaade etmemelidir zira böyle bir durumda tartışma tamamen konu dışına kayıp gereksiz gerginliklere sebebiyet verilebilir.
- Katılımcıların kuralları düzgün bir şekilde anlayamadığı durumlar olabilir.
- İleri sürülen fikirler tepki alabilir veya gülünç bulunabilir; böyle bir durumda kimi katılımcıların yeni fikirler geliştirmek konusunda cesareti kırılabilir.

Eğiticiler bu risklere karşı birtakım tedbirler alabilirler:

- Kendi fikirlerinizi de ortaya koyarak katılımcıları tartışmaya iştirak konusunda cesaretlendirin.
- Sorunu net bir şekilde tespit edin -hızlı yazabilmeli / hızlı yazdırmalı.
- Kimsenin fikrinin hafife alınmasına izin vermeyin.
- İsabetli sorular sorun.
- Süreyi idareli kullanın ve cümleleri hızlı yazın veya yazdırın.
- Hızınızı kaybetmeden tüm fikirlerin doğru yazılmış olduğunu kontrol edin.

3.4 Konuşma halkası

Bu yöntem, duyguların üstesinden gelip onları ifade etmek ve belirli bir "durum" içerisinde olan bir kişiye empati göstermek amacıyla kullanılabilir. İnsan haklarına yönelik ihlallerin gerçek insanların yaşamlarını nasıl etkilediğine dair farkındalık uyandırılmasına yardımcı olması dolayısıyla kolluk veya yargı mensuplarının insan hakları eğitimi açısından son derece elverişli bir yöntemdir. İfade özgürlü-

ğü hakkı bakımından bu çalışma, medya mensuplarının veya sanatçıların ifade özgürlüğü etkili bir biçimde korunmadığında karşı karşıya kaldıkları güçlüklerin ortaya konulması amacıyla kullanılabilir. Bu faaliyet sırasında eğiticiler bir hikâye anlatıp “Bu hikâyedeki insan ne hissediyor?” diye sorabilir. “Nesne” halkadaki herkesi dolaştıktan sonra, “Onun yerinde olsaydınız siz ne hissederdiniz?” şeklinde bir başka soru yöneltebilirsiniz.

“Nesne” konuşma sırasını belirleyen şeydir ve konuşmacı konuştuğu süre boyunca nesneyi elinde tutar. Bu ufak bir deniz kabuğu, cam bir kutu veya yaratıcılığınızı kullanarak bulacağınız herhangi bir şey olabilir. Nesneyi elinde tutan kişi konuşur ve ardından nesneyi bir sonraki katılımcıya uzatır. Konuşmak istemeyen biri olursa nesneyi hiçbir şey söylemeden yanındaki kişiye verebilir.

Grup bu yöntemle çalışırken kolaylaştırıcı konumunda bulunuyorsanız şu yönlendirmeleri dikkate almanız gerekir:

- Gerekli hazırlığı önceden yapın: Tüm masaları kenara çekin, sandalyeleri çember şeklinde dizin, “nesne”nin ne olacağına karar verin ve yanınızda getirin.
- Konuşma halkası kurallarını (aşağıya bakınız) önceden (büyük bir kâğıda) yazıp duvara asın.
- Siz de çember içerisinde oturmalı ve yalnızca nesne size geldiğinde konuşmalısınız. Çemberin eşit bir üyesi olduğunuzu unutmayın.
- Duygularla ilgili bir soru sorduğunuzda duygu içeren bir cevap almayı, düşüncelerle ilgili bir soru sorduğunuzda düşünce içeren bir cevap almayı ve davranışlarla ilgili bir soru sorduğunuzda ise davranış içeren bir cevap almayı sağlayın. Özellikle duygular söz konusu olduğunda duyguyu ayırt edip adını koymak önemlidir; bunu yapmalarına yardım edin. Örneğin bir katılımcı “Ne hissetti?” sorusunu “Ağladı.” diye cevaplarsa ona, “Ağlamak bir davranıştır, sizce hangi duygu onu ağlattı?” diye sorun ve “üzüntü” veya “mutsuzluk” duygularına ulaşmasında ona yol gösterin.
- Görüşlerini ve duygularını ifade etmek konusunda en fazla güçlük çeken kişiye saygı gösterilen bir ortam yaratın.
- Katılımcıları cevap vermek konusunda sıkıştırmayın. Sabırlı davranın.
- Teşekkür edin ve utangaç ve alçak sesle dile getirilen ifadeler karşısında cesaretlendirici davranın.

Eğiticiler bunun son derece duygusal bir çalışma olduğunun farkında olmalıdır. Birinin duygulanması, ağlaması ve dışarı çıkmak istemesi hâlinde siz de o kişiyi teskin etmek için bir iki dakikalığına çemberden ayrılıp yanına gidebilirsiniz.

“

Konuşma halkasında, herkesin duygularına saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla uyulması gereken birtakım kurallar vardır:

- Alay edici, küçük düşürücü, incitici sözlere müsaade edilmez.
- Meslektaşlarınızın sözlerine gülmeyin.
- Konuşmakta olan meslektaşınızın yüzüne bakın.
- Sorulduğunda görüşlerinizin gerekçesini açıklamaya hazır olun.
- Tartışılan konu, eğitim grubu hakkında ise isim vermeyin.
- Yalnızca sıranız geldiğinde ve nesne sizin elinizde olduğunda konuşun.
“Katılıyorum ve bu anlamda şunu söylemek isterim... (...)” veya
“Katılmıyorum, çünkü... (...)” gibi cümleler kurabilmek için diğerlerinin sözlerini can kulağıyla dinleyin.

”

3.5 Görüş geliştirme

Bu çalışma bilhassa hâkim ve savcıların sağlam gerekçelere dayalı kararlar verme konusundaki beceri ve yetkinliğini artırmak bakımından yararlıdır. Yasal düzenlemelerin çeşitli yönleri ve bunların somut durumlarda nasıl uygulanması gerektiği hakkında kafa yormaya imkân sağlayan canlı bir tartışma ortamı yaratılmasına yardımcı olur. Bu çalışmanın temel noktası, bir durum, olay veya gözlemlerle ilgili mantıksal bir sonuç hakkında beyan içeren bir önermenin seçilmesidir. Mesela toplumun kimi kesimlerince zalim bir diktatör olarak görülen bir devlet başkanına karşı girişilen ancak başarısızlıkla sonuçlanan bir suikast hakkında hayal kırıklığı ifade eden bir şiir ele alınabilir. Önerme de bu şiiri yazan şairin suçu veya suçluyu övdüğü gerekçesiyle mahkûm edilmesi gerektiği biçiminde olabilir.

Eğiticiler bu çalışmayı gerçekleştirirken şu adımları izlemelidir:

- Kâğıtlı tahtaya önermeyi yazın. Ancak en ön sayfaya değil, birkaç sayfa arkaya yazın ki katılımcılar önermeyi zamanı gelmeden görmesin. Önermeyi ne zaman göstereceğiniz konusunda bir karışıklık yaşanmaması için, önermenin yazılı olduğu sayfanın yanına renkli bir etiket yapıştırabilirsiniz...
- Eğitim salonunun duvarlarında, önünde birkaç kişinin durabileceği bir alan bulunan beş bölge saptayın, bu bölgeler arasında da yeterli alan kalmasına dikkat edin. Her bir bölgeye şu ifadelerin yazılı olduğu kartonları asın: *Tamamen Katılıyorum*, *Katılıyorum*, *Kararsızım*, *Katılmıyorum*, *Hiç Katılmıyorum*. Önermeyi yazma ve kâğıtları (veya kartonları) asma işi görüş geliştirme çalışmasının yapılacağı oturumdan önce tamamlanmalıdır. Asma işleminin duvarlara zarar vermeden gerçekleştirilmesi için gereken hazırlık vs. de gereğince yapılmalıdır.
- Grubu "U" biçiminde tertip edilmiş bir düzen içerisinde, açık ucuna kâğıtlı tahta yerleştirilecek şekilde oturtun. Tahtanın yanında, yüzünüz gruba dönük olacak şekilde ayakta durarak sözlü biçimde şu yönlendirmeleri verin:
 - o "Biraz sonra size bir önerme okuyacağım ve aynı zamanda siz kendiniz de önermeyi okuyabileceksiniz. Lütfen dikkatlice okuyun ve beni cankulağıyla dinleyin sonra önermede dile getirilen mesele hakkında "duruşunuzu" belirleyin. Önermeye tümüyle katılıyorsanız lütfen gidip *Tamamen Katılıyorum* yazan kartonun önünde durun; önermeye sadece katılıyorsanız..."
 - o "Herkes duruşunu belirleyip beş kartondan birinin önünde yer aldığı anda neden orada durduğunuzun dair gerekçelerinizi açıklamanızı isteyeceğim (cevap vermek isteyenlerden). Başka bir deyişle yerinizi belirleyip orada durmaya başladığınızda gruba, neden başka bir yerde değil de orada durduğunuzu nasıl izah edeceğinizi düşünmeye başlamanız gerekiyor. Ayrıca hepimiz dinlemeye hazır olmalısınız; özellikle diğerlerini neden durdukları yerde oldukları hakkında açıklama yaparken cankulağıyla dinlemeye hazır olmalısınız."
 - o "Sorusu olan var mı? Peki. Şimdi önermenin yazılı olduğu sayfayı açıyorum. Ancak bunu yapmadan önce sizlere bir kez daha hatırlatmak istiyorum: Bir kişi durduğu yerde neden duruyor olduğuna dair gerekçelerini anlatırken onu herkesin net bir şekilde duyabilmesi için salonda sessizliğin sağlanması çok önemli."
- Söz almak isteyen herkesin veya hiç değilse her bir grup içerisinde birkaç kişinin konuşmasını ve böylece meselenin birçok yönden ele alınmasını sağladıktan sonra şunu söyleyebilirsiniz: "Sizin gibi düşünen ve sizin gibi düşünmeyen insanların neden öyle düşündüklerine dair sundukları gerekçeleri dinlediniz. Tüm duydukları ışığında, durduğu yeri değiştirmek isteyen var mı?"
- Yer değiştiren kimseler olursa yeni yerlerine geçmelerini bekleyin ve her birine teker teker neden orada olduğunu sorun. Bu kişilerin gerekçelerini izah etmesinin ardından, kendi görüşümüz dışında görüşlere sahip insanları dinlememe huyumuzdan, bir tavır değişikliği yapmanın omurgasızlık addedildiğinden vs. dem vuran; oysa ki bir insanın başka görüşleri dinleyip ilk baştaki tavrının hatalı olduğuna karar vererek görüşünü değiştirmesinin ne kadar normal bir şey olduğunu dile getiren birkaç söz söylemek isteyebilirsiniz.

Görüş geliştirme çalışması ile bağlantılı olarak aşağıda belirtilen birtakım hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Önermenin doğru bir şekilde yazıldığından yani anlamın açık ve net olduğundan emin olun. Tabii bunun kontrolünü oturumdan önce yapmanız gerekecektir.
- Önermenin sadece açık ve net olmakla kalmayıp insanların beş noktaya dağılmasını mümkün kılacak bir şekilde ifade edilmesi de şarttır. Yoksa hangi duyguyla hareket ediyor olursa olsun herkesin tamamen katılacağı (veya hiç katılmayacağı vs.) bariz bir önerme söz konusu olursa hiçbir tartışma yaşanmayacak, hiçbir farklı görüş ortaya atılmayacaktır.
- Kâğıtli tahtayı herkesin görebileceği bir yere yerleştirin ki hangi kartonun önünde duruyor olursa olsun herkes önermeyi her durumda görüyor ve okuyabiliyor olsun.
- Önce yönlendirmeleri anlatın, duvarda asılı kartonları vs. gösterin ve önermeyi ancak ondan sonra gösterip yüksek bir sesle okuyun. Aksi takdirde insanlar önermeyi okumaya ve anlamaya girişeceği için sizi dinlemeyecektir.
- Herkes bir kartonun önüne geçtikten sonra en az kişinin yer aldığı gruptan başlayarak söz almak isteyen olup olmadığını sorun.
- Bir kişi, bir başkasının az evvel sarf ettiği sözlere cevap vermeye can atıyor gibi görünürse sözü o kişiye verin.
- Bir kişi bir başka kişinin açıkladığı gerekçeden çok etkilenip yerini değiştirmek isterse o kişinin yerini derhâl değiştirmesine izin verin ancak -vakti geldiğinde- yerini değiştirmek isteyen olup olmadığını sormayı yine de ihmal etmeyin.
- Çalışmayı mutlaka özetleyerek bitirin ve bu özetlemeyi yaparken aynı yerde durdukları için aynı görüşe sahipmiş gibi görünen insanların aslında orada çok farklı sebeplerle duruyor olabileceğinden de muhakkak bahsedin.

3.6 Kaynak kişi

Bu yöntem, katılımcıların empati kurma kapasitesini artırmak ve pozitif rol modellerini teşvik etmek amacıyla kullanılabilir bir başka interaktif yöntemdir. Kaynak kişi, genellikle belirli bir konu veya alanda bir konuşma, rehberlik veya ilk elden bilgi sunabilecek bilgi, beceri, yetkinlik ve uzmanlığa sahip kişi olarak tanımlanmaktadır. Eğitim için öngörülen süre elverirse ve söz konusu kaynak kişi müsait durumda olursa kaynak kişi olarak ya saygın bir medya mensubu ya da AİHM'den bir raportör hâkim çağrılabilir.

Eğiticiler, eğitime katkı sunmak üzere kaynak kişi davet ederken aşağıda belirtilen aşamalara riayet etmelidir:

- Eğitimin amaçları bakımından en uygun kaynak kişiyi tespit edin. Çağrılacak kişi yüksek itibarlı, alanda yeterli bilgiye sahip ve etkili iletişim becerilerine sahip olmalıdır.
- Kaynak kişi gelmeden bir gün önce konu hakkında bilgilendirilmeli ve katılımcılardan gelebilecek sorulara hazırlanabilmelidir. Bu bağlamda, kaynak kişi ile konunun hedefleri ve katılımcıların bilgi seviyesi hakkında konuşmak için bir toplantı yapılması tavsiye edilir. Kaynak kişiye kendisinden neler beklendiği (katılımcıları motive etmek, hak sahiplerinin yaşadığı güçlüklerden haberdar etmek, başarı hikâyelerinden örnekler vermek gibi) açıkça belirtilmelidir.
- Kaynak kişinin en başta net bir çerçeve ortaya koymasını, böylece katılımcıların konuyu iyi bir şekilde anlamasını sağlayın. Konuşması sırasında gerektiği ölçüde ayrıntıya girmeli ve kullandığı mesleki terimleri izah etmeye özen göstermelidir.

Kaynak kişi ile sunum sonrasında gerçekleştirilebilecek bir değerlendirme oturumu hazırlayın. Kaynak kişiden öğrenilen tecrübelerin, gelecekteki bireysel etkinliklerde veya grup faaliyetlerinde pekiştirilmesi gerektiğini hatırdan çıkarmayın.

Eğiticilerin bu konuda dikkat etmesi gereken diğer hususlar şunlardır:

- Bir kaynak kişi davet edildiğinde eğiticiler birtakım hassas meseleleri göz önünde bulundurmalıdır.
- Eğiticiler, oturum boyunca salonda bulunmalı ve ancak grubun konu dışına çıkması hâlinde müdahale etmelidir. Örneğin, soru sorarken ve cevap verilirken kaynak kişi ile katılımcılar arasında çalışmanın amacının ötesine geçen birtakım tartışmalar yaşanabilir. Bu durumda eğiticiler, katılımcıları söz konusu eğitim modülünün konusuna odaklanmaya yönlendirmelidir.
- Bir kaynak kişiden yardım alırken eğiticiler, konu başlığıyla ilgili kendi değerlerini oluşturmalıdır. Bu noktada kaynak kişi amaçtan sapıp katılımcılara kendi görüşlerini kabul ettirmeye çalışabilir. Eğiticilerin bu gibi durumlara karşı uyanık davranıp herkese bu çalışmanın amacının bir görüş birliğine varmak değil, konuya ilişkin farklı görüşler hakkında farkındalık uyandırmak olduğunu hatırlatmaları gerekir.
- Kalabalık gruplarda ses veya dikkatin başka yöne çevrilmesi yüzünden soruları duymak güç olabilir, bu durumda soruların tekrarlanması vakit kaybına yol açabilir. Bu nedenle eğiticilerin, oturumun başında katılımcılara, başkalarını dinlemek, cep telefonunu sessize almak, farklı görüşlere saygı göstermek gibi düzgün bir tartışma için gereken temel kuralları aktarması önem taşımaktadır.

3.7 Örnek olay çalışması

Örnek olay çalışması, önemli arka plan bilgileriyle birlikte sunulan özel bir olay veya senaryonun çözüm bulmak amacıyla ayrıntılı bir şekilde analize tabi tutulmasıdır. Böylece prensip ve kuralları anlayıp onları gerçek veya hayalî bir senaryoya uygulama fırsatı ortaya çıkmaktadır. Örnek olay çalışmalarından genelde net cevaplar çıkmaz. Ortaya sorular atılarak katılımcılara karar alma süreci üzerinden kendi tercih ettikleri çözümlere ulaşmak için çalışma imkânı sağlanır. Örnek olay çalışması bir eğitim faaliyetinin içerisinde ayrı bir oturum olarak yürütülebileceği gibi, eğitim ilerledikçe üzerinde çalışılan yaygın bir süreç olarak da gerçekleştirilebilir.

Bir örnek olay çalışması yürütülürken göz önünde bulundurulması gereken birtakım hususlar mevcuttur:

- Örnek olay çalışmasından yararlanmayı önerirken içeriğin net bir şekilde tanımlanmış amaçlara ve öğrenme çıktılarına ulaşmak amacıyla tasarlanmış olması önemlidir.
- Gerçek dışı bir atmosferin ve arka plan detaylarındaki eksikliğin, uygulanamaz nitelikte kararlara yol açabileceğini unutmayın.
- Örnek olay çalışmaları çok çeşitli konuları kapsayabilir: maddi hukuk, usul hukuku ve delil meseleleri, dava yönetimi, davranış yönetimi, adil muamele veya bunların bir karması.
- Eğiticilerin, örnek olay çalışmalarını küçük gruplarda kullanması tavsiye edilir zira bu çalışma, katılımcıların birbirlerinin tecrübelerinden ve analitik yaklaşımlarından ders alabilmesi ve böylece kendi yaklaşımları üzerine düşünebilmesi hâlinde daha verimli olmaktadır. Ancak örnek olay çalışmaları elbette ki daha büyük gruplarda da kullanılabilir. Bu durumda tüm grubun bir eğitici tarafından yönetilmesi gerekir; eğitici, tüm katılımcıların tartışmalara dâhil olarak bilgi ve beceri edinimine katkı sunmasını sağlar.
- Bir örnek olay çalışması hazırlamak güç ve vakit alan bir iştir. Eğiticilerin bu çalışma yönteminden nasıl ve ne zaman istifade edecekleri konusunda tam anlamıyla emin olması gerekir.
- Sunulan olgusal durumun doğru ve yeterince detaylandırılmış olmasını sağlayın. Olayların ihtilafı olmaması ve katılımcıların "bu bizim başımıza gelmez çünkü biz ..." diyememesi gerekir.
- Bu çalışma, katılımcıların olayı kendi bilgi seviyelerinde ele almalarına imkân sağlayabilecek yeterlilikte somut öğeler içermelidir. Sorular ve tartışma konuları, eğitim oturumunun içerikleriyle bağlantılı olmalıdır.
- Örnek olay çalışmanızı ne şekilde kullanmak istediğinize bağlı olarak ihtiyaçlarınıza uyan bir olay özeti / senaryo hazırlayın (Ne çok uzun, ne çok kısa olsun. Sunulan ayrıntı yeterli, açık ve net olmalıdır). Soruları ve / veya tartışma noktalarını önceden çıkarıp cevapları da mutlaka önceden hazırlayın.

Eğiticiler bu yöntemi kullanırken başarılı bir örnek olay çalışması için şu hususlara dikkat etmelidir:

- Gruplara yeterince zaman tanıyın.
- Gruplara bildirimde bulunma fırsatı tanıyın: Gruplarda küçük grupların tespitlerini iletecek raportörler olsun.
- Dolayısıyla küçük gruplara öncelikle aralarından birer raportör belirlemelerini söyleyin.
- Aynı olay üzerinde çok sayıda grubun çalışmış olması hâlinde katılımcıların sıkılabileceğini unutmayın: Sürekli aynı hikâyeyi dinlemek zorunda kalırlar. Böyle bir şey söz konusuysa raportörlerden sadece yeni unsurları dile getirip hâlihazırda söylenmiş noktaları tekrar etmemelerini isteyin. Küçük gruplarda tüm katılımcıların tartışmaya dâhil olmasını sağlayın. Bu olmazsa tartışmaya katılıp sessiz katılımcıyı daha aktif olması için yönlendirmeye çalışın.
- Ancak sadece gereken hâllerde sürece dâhil olun ve katılımcıların kendi bilgilerini tatbik etmelerine izin verin; tartışmaya hâkim olmayın.
- Gruplar çok büyük olmasın, en fazla üç veya dört katılımcıdan oluşsun.
- Toplantı salonunun ve materyallerin (tahta, kâğıtlı tahta) yapmak istediğiniz çalışmaya elverecek nitelikte olmasını sağlayın.

3.8 Canlandırma veya eğitim mahkemesi

Canlandırma ve / veya eğitim mahkemesi çalışmasının kullanılması eğitime pratik bir nitelik kazandırır. Bu yöntem ya teoriyi destekleyen ya da katılımcılara öğrendikleri şeyleri pratiğe geçirme ve teorinin pratikte düşünüldüğü gibi işleyip işlemediğini görme imkânı sağlayan bir eğitim tekniğidir. Bu tekniklerin birçok avantajı bulunmaktadır: Bu tür grup çalışmalarında iş birliğine yönelik grup çalışması ve kolektif strateji belirleme söz konusudur. Gerçekçi durumları canlandırır, kavramları hayata geçirir. Katılımcıların farklı modüller boyunca edindikleri bilgi ve becerileri pratiğe dökebilmesi için eğitim mahkemesi tekniğinin eğitim programının en sonlarında kullanılması tavsiye edilmektedir. Eğiticiler, bu özel eğitim çalışması bakımından, idare hukuku uyumsuzluklarında nadiren duruşma yapıldığı hususunu göz önünde bulundurmalıdır. Dolayısıyla eğiticilerin idari yargı eğitim programında farklı bir tür canlandırma çalışması hazırlaması gerekmektedir.

Eğiticiler iyi bir canlandırma veya eğitim mahkemesi çalışması yürütülmesi için birtakım kalite kontrol noktalarının gözden geçirilmesini sağlamalıdır:

- Titiz bir bilgilendirme şarttır. Verilen görev nedir? Sadece maddi konularda değil, usul konuları bakımından da tüm yasal düzenlemelerin dikkate alınması son derece önem arz etmektedir. Örneğin iki dakikada davanın reddiyle sonuçlanacak bir eğitim mahkemesi senaryosu tüm çalışmayı anlamsız kılacaktır.
- Gerçekçi süreler tanınması gerekir: Çok kısa olursa grup kendini engellenmiş hissedecek, çok uzun olursa da sıkılacaktır.
- Grubun bütün üyelerinin çalışmaya dâhil olmasını sağlayın: "Kaytarma" tehlikesi -ve yukarıda ele alındığı üzere gruplar içerisinde sergilenen türden davranışlar- daima mevcuttur.
- İş bölümünü özendirin: Görev, tanınan süreye göre çok kapsamlı olabilir dolayısıyla görevi parçalara ayırmak katılımı daha çok teşvik edebilir -ve "kaytarma" sorununu azaltabilir.
- Refakat etmekle yetinin yani grup kendisinden ne beklediğini açıkça anladıktan sonra, sadece gerektiğinde ve gerektiği kadar müdahale etmelisiniz. Rahat bırakın... Bırakın grup bilgisini tatbik etsin!
- Geri bildirim almak: Bu nasıl yapılacak? "Mahkeme kararı" (eğitim mahkemesi çalışmasında) son nokta mıdır yoksa eğiticinin daha ayrıntılı bir yorumda bulunması gerekecek midir?
- Bu çalışma bakımından geri bildirim şarttır: Katılımcılar yeni bir teoriyi tatbik etmeye çalıştığından bunu ne derece başarmış olduklarını bilmeleri açısından geri bildirim ihtiyacı duyarlar. Geri bildiriminiz yapıcı, objektif, somut ve net olsun.
- Dozu kaçırmayın! Geri bildirim iki taraflı bir iletişimdir. Katılımcının da geri bildirimde bulunmasına imkân tanıyın: Çalışmadan memnun olup olmadığını, hangi noktaları önemseydiğini, öğrendiği

şeyleri uygulamaya geçirmesi hususunda önündeki engelleri ve canlandırma / eğitim mahkemesi çalışması sırasında ne hissettiğini anlatmasına izin verin.

- Canlandırma veya eğitim mahkemesi çalışmasının katılımcı açısından sıkıntılı bir faaliyet olabileceğini unutmayın: Herkesin gözü kendisinin üstündeymiş gibi hissedebilir. "Meslektaşlar"dan oluşan bir grup söz konusu olduğunda bu durum daha da yoğun yaşanmaktadır. Başkalarının önünde hata yapıp rezil olma tehlikesi altına girmektedirler.

Bu eğitimin son modülü bir canlandırma / eğitim mahkemesi çalışmasına odaklanmaktadır. Bu noktada eğitimcilere, katılımcıların ifade özgürlüğü hakkının korunması konusunda öğrenmiş oldukları bilgileri eğitim sonunda nasıl uygulamaya geçirebileceklerine dair ayrıntılı yönlendirmeler sunulmaktadır. Canlandırma veya eğitim mahkemesi çalışması hakkında akla gelebilecek diğer fikirler arasında aşağıdaki hususları da sayabiliriz:

- Katılımcılardan kendi kurumları / başka bir kuruluş için uygulamadaki insan hakları standartlarını kısa ve öz bir şekilde anlatan bir yazı hazırlamalarını istemek (örneğin sorgulama kuralları)
- Bir grubun üyelerine farklı roller vermek (örneğin polis saldırısına uğrayan kişi, savcı, polis amiri, saldırıyı gerçekleştiren polis memurları, hâkim)
- Bir senaryoyu gerçek oyunculara oynatmak (Tiyatro öğrencileri böyle bir çalışmayı son derece ilginç bulabilir!) ve ardından grup içerisinde tartışmak: Bu yöntem bilhassa tavır ve değerlerle ilgili meselelerin ele alınması bakımından fayda sağlayacaktır.

“

Son bir nokta: Canlandırma veya eğitim mahkemesi çalışmasının takım ruhu yaratma potansiyeli düşünülürse en nihayetinde tüm bir eğitimin kazanımlarını kutlamak için çok iyi bir fırsat oluşturacağı unutulmamalıdır. Modüllerde, eğitim mahkemesi kullanılmamakla birlikte, bu yöntemin meslek içi hukuk eğitimi için de çok teşvik edildiği göz önünde tutulmalıdır. Eğitimciler, uygun gördükleri ve zaman elverdiği takdirde programlarında eğitim mahkemesi tekniğini uygulamaya çalışmalıdır.

”

1. Modüler Eğitim

Bu eğitim, sorun odaklı bir yaklaşım kullanılarak hazırlanmış olup fikir üretip sorun çözebilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, ifade özgürlüğü konusundaki eğitimin içeriği ile eğitim süreçleri arasında bağlantılar kurabilmek ve bunları bir bütün olarak düzenleyebilmek için modüler bir yaklaşım tercih edilmiştir. Bu nedenle tüm bir eğitimin içeriği kendi kendine öğrenmeye imkân verecek ve aynı zamanda birbirini tamamlayacak şekilde modüllere (veya öğrenme ünitelerine) ayrılmış bulunmaktadır.

Her bir modül içerisinde Süre, Temel Konular, Öğrenme Hedefleri, Yöntem, Isınma Alıştırmaları, Önceden Gönderilecek Materyaller, Modül Sırasında Kullanılacak Materyaller, Okuma Listesi (Kaynakça), İncelenecek Davalar, Araçlar ve Değerlendirme ile ilgili özel açıklamalar yer almaktadır.

Katılımcı odaklı modern yaklaşımlar (eğiticilerle birlikte katılımcıların da aktif olduğu) yüksek seviyede düşünce ve analitik beceriler geliştirilmesini desteklediğinden, modüller örnek olay temelli yaklaşım doğrultusunda tasarlanmıştır.

Türkiye Adalet Akademisinde meslek önceki eğitim programlarına devam etmekte olan hâkim ve savcı adayları, ifade özgürlüğü hakkına ilişkin yeni bilgilerini farklı faaliyetler yoluyla daha evvelki bilgi ve deneyimlerinin üzerine inşa edecektir. Olay veya karar örneklerini belirleme görevi eğiticilere düşmekle birlikte, katılımcıların da hikâyeye ilişkin kendi anlayışlarını geliştirmesi gerekecektir. Bu tür bir çalışma, katılımcıların motivasyonunu yükselterek bilgi ve becerinin yanı sıra duygu ve düşüncelerini de ifade edip geliştirmelerini sağlayacaktır. Bu eğitim yaklaşımı sayesinde katılımcıların karşısına gerçek yaşamdan sorunlar konacak ve bunlara uygun çözümler geliştirmek için iş birliği içerisinde çalışacaklardır.

2. Eğiticilere Yönelik Yönlendirmeler

Eğiticilerin her bir modül kapsamında verilen yönlendirmelere, katılımcı grubun ihtiyaçlarının dinamikliğini de dikkate alarak, mümkün olduğunca uyması beklenmektedir. Modül yönlendirmeleriyle ilgili el kitaplarında her bir eğitim modülüne ilişkin olarak sunulan genel çerçevenin ardından eğiticiler için ayrıntılı yönlendirmeler verilmektedir.

Süre, temel konular ve öğrenme hedeflerine mümkün olduğunca sadık kalınması beklenmekle birlikte, eğiticilere eğitim oturumları sırasında kullanmaları için zaman zaman alternatif öğretim yöntemleri ve ısınma alıştırmaları sunmaya çalıştık. Eğiticiler, her bir modül için ayrılan sürenin değiştirilmemesi gerektiğini ve her bir oturum boyunca sunulması beklenen bilginin içeriğinde de değişiklik yapılmaması gerektiğini göz önünde bulundurarak bunlardan birini veya birkaçını seçip kullanabilir.

Eğitimi veren kurumun, bu eğitimin etkililiğini, eğiticilerle istişare ederek düzenli aralıklarla değerlendirmeye tabi tutması ve ardından gereken düzenlemeleri yapması son derece önem taşımaktadır.

Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölmektedir. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

This Project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the Council of Europe and implemented by the Council of Europe. The Central Finance and Contracts Unit is the contracting authority of this Project.

<http://ifadeozgurlugu.taa.gov.tr>

www.coe.int/ankara

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R.Tagore Cad. No: 10/8 06550 Çankaya, ANKARA
T : +90 (312) 468 84 64
F : +90 (312) 468 84 06

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluşun 47 üyesinin 28'i Avrupa Birliği üyesidir. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ölkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

TUR